

Срђан Вучинић

ЦИРКУС И ОПЕЛО

Пуњене њиквице Сање Домазет, у режији Александре Ковачевић на сцени Театра Бојан Ступица ЈДП-а у Београду

Често се, мада не и случајно, превиђа једно од темељних значења позорнице и позоришта. Оно је у потреби да се схвати чудо или непогода у којој се одређена заједница у свом времену нашла (понекад, чак, и у потреби да се непогода предупреди). Српско позориште данас, у првом реду редитељи, све боље успевају да протумаче чудо историје које је снашло њих и њихове савременике. Неко ће цинично приметити како су се рано сетили; ја ћу бити циничнији – да су се сетили раније можда не би имао ко ни да их разуме.

Међу ауторима сасвим различитих сензибилитета може се пронаћи нешто заједничко. Никита Миливојевић у новом читању Михизовог *Бановић Сјрахиње* осавременује мит, разарајући га истовремено у судару са актуелношћу. Представом *Декамерон – дан раније* Јагош Марковић својим барокним језиком покушава да историју сагледа као простор пошаст и свеопштег страха од заразе. Укратко, представе нашег доба показују тенденцију потпуно различиту од оне која је доминирала интелектуалном позорницом Србије крајем 80-тих година. Уместо патетичног сакрализованог прошлости (које кулминира у *Колубарској бици*) данашњи аутори виде свет сумњајући у довршеност приче, у добродушност утврђених система, ругајући се апсолутизму митске свести. Све се они, попут Виде Огњеновић, питају: *Је ли било кнежевине вечере?*

И *Пуњене њиквице* баве се једним чудом које је за живота многих генерација сматрано природном појавом – феноменом комунизма у

његовим најапсурднијим облицима. У причи о балзамовању вође и невољама његових балзамера, Сања Домазет успешно користи узоре своје, понајвише руске лектире. Текст се креће у распону од сатиричног виђења друштва Зошченка, до хармсовски гротескног и црнохуморног третирања ликова и ситуација. Конкретност се везује за савременост: радња се одвија у Совјетском Савезу, али не знамо поуздано када, нити о којем вођи је реч. Време владавине (или смрти) Лењина тешко је разлучити од времена Брежњева или Андропова. Сличан ефекат постигнут је у грузијском филму *Покајање* Тенгиза Абуладзеа, лик диктатора је мешавина Берије, Мусолинија и Хитлера. И у *Пуњеним шиквицама* мешањем конкретности ствара се глобална алегорија тоталитарног система.

Режија Александре Ковачевић слободно комбинује утицаје најразличитијих уметности и вештина. У њеној поставци могу се наћи елементи стрипа, цртаног филма, пантомиме, балета, па чак и луткарског позоришта (често се глумци, опонашајући аутоматизам, крећу као лутке чије конце држи неко иза сцене). Но хетерогеност не мора значити исто што и еклектицизам – редитељско умеће овде је управо у усклађивању разнородних елемената у недељиву целину. Та целина делује прво као нека врста циркуса, сјајне забаве за публику, од почетка до краја представе. Томе несумњиво доприноси разиграност водеће тројке у улогама балзамера (Никола Симић, Бода Њинковић и Дубравко Јовановић) као и упечатљивост појединих минијатура (издвојићу бриљантну глуму Горана Даничића у улози човека из московског подземља – можда је то креација која најдиректније кореспондира са нашом наказном свакодневицом).

Знак је циркус, означено је комунизам – била би то нека редитељска формула ове представе. Њоме је обухваћен ритуал балзамовања, једна од основних догми сваке тоталитарне заједнице. Вечити живот вође и његовог учења захтева да животи његових поданика буду предати заборава, да они сами живи буду сахрањени. Аутоматизмом церемонија живот се балзамује, постаје имитација живота – то је оно чудо које су генерације сматрале сасвим природним, непроменљивим стањем.

Пуњене шиквице јесу циркус, али самим тим и опело. Када се једна од врховних догми комунизма представи као циркуска атракција, тада је то обесмишљавање које за собом призива и смрт поменутог система. Веза између представе и живота постаје све јаснија. Протеклих месеци на улицама Србије збивала се нека врста циркуса и карневала, са циљем обесмишљавања и укидања једног преживелог политичког система. Крај *Пуњених шиквица* опомиње и на опасност: из утробе мртвог вође експлодира паклена машина, чини се као да једини он преживљава («И после Тита – Тито»). Похлепно тражећи бесмртност, умирући теже да повуку за собом све живо. Но надајмо се да ће пробуђена лудичка енергија Срба успети да упокоји вампира; да ће она значити крај сасвим конкретне владавине чији је амблем цвет у коси, а суштина земља натопљена крвљу.